

Nr 62.

Ankom till riksdagens kansli den 21 maj 1924 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om anslag till upprätthållande av den vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt bedrivna praktiskt-vetenskapliga verksamheten.

(1:a avd.)

I likalydande till jordbruksutskottet hänvisade motioner, nr 115 i första kammaren av herr *Bärg m. fl.* samt nr 205 i andra kammaren av herr *Jönsson i Fridhill m. fl.* har hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1924—1925 såsom extra anslag bevilja ett belopp av 100,000 kronor att enligt de närmare föreskrifter Kungl. Maj:t kan finna lämpligt utfärda utgå såsom statsbidrag till upprätthållande av den vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt bedrivna praktiskt vetenskapliga verksamheten.

I ärendet har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat lantbruksstyrelsens yttrande, varvid fogats avskrifter, dels av protokoll hållet vid sammanträde med lantbruksrådets avdelning för försöksverksamhet på jordbruksområdet, som hörts i ärendet, dels av särskilda av Sveriges utsädesförening samt direktören H. Weibull till styrelsen ingivna skrifter. Vidare har direktören Weibull till utskottet ingivit en särskild skrivelse i ämnet.

Motiveringen till förevarande motioner torde kunna sammanfattas enligt följande.

Motionerna.

Betydelsen av en planmässig och vetenskapligt bedriven växtförädling vore numera allmänt erkänd och den nationalekonomiska vinsten av förädlingsarbetets landvinningar betydande. Då möjlighet ej förefunnes att erhålla patentskydd för originalstammar läge det i verksamhetens natur, att en växtförädlingsanstalt som sådan ej vore i stånd att vid förädlingsproduktens övergång i den allmänna marknaden tillgodogöra sig en inkomst, som stode i rimlig proportion till nedlagda omkostnader eller produktens nationalekonomiska värde. Denna svårighet skärptes under depressionstider som de nuvarande, då jordbrukaren sökte spara in på varje utgift och därför föredroge en billigare vara. Beträffande Weibullsholms växtförädlingsanstalt, som utan statsbidrag drives av firman W. Weibull, framhölles hurusom denna anstalt uppnått synnerligen förtjänstfulla resultat samt att den tävlan på detta område, som ägt rum mellan denna anstalt och den av staten understödda Sveriges utsädesförening i Svalöv haft för jordbruksproduktionen i dess helhet gagneliga verkningar. Firman Weibull hade under de förut berörda numera skärpta svårigheterna att utnyttja växtförädlingsverksamhetens resultat

icke kunnat uppehålla denna verksamhet utan stora uppoffringar. Med hänsyn härtill hade firman hos Kungl. Maj:t gjort framställning om statsunderstöd för växtförädlingsverksamheten i syfte att denna verksamhets fortbestånd icke måtte under nuvarande förhållanden äventyras och stora och omistliga värden gå förlorade. Med hänsyn bl. a. till anstaltens ur det allmännas synpunkt utomordentligt betydelsefulla verksamhet och svårigheten för en växtförädlingsanstalt att bestå under långvarig depression, syntes det motionärerna tidpunkten för statsmakterna vara inne att med anslag stödja jämväl Weibullsholms växtförädlingsanstalt. Ett ytterligare skäl för beviljande av statsbidrag låge däri, att genom dylikt bidrag de framstående specialister, som vore fästa vid anstalten och där förvärvat mångårig erfarenhet och träning, skulle i det allmännas intresse tillförsäkras fortsatt verksamhet just under de arbetsförhållanden, som visat sig ägnade att framstimulera så betydelsefulla resultat. Motionärerna underskattade icke de svårigheter för statsbidrags beviljande, som förefunnes i det sakförhållandet, att den enskilda firman W. Weibull ägde och hittills under en följd av år — visserligen såsom särskild avdelning — successivt organiserat Weibullsholms växtförädlingsanstalt samt helt uppehållit dess verksamhet. Ville man emellertid effektivt främja den betydelsefulla sak, som här föreläge, syntes dessa svårigheter vara överkomliga. Möjlighet förefunnes ju att inom organisationens ram såsom självständig sektion avskilja växtförädlingsanstalten och genom sakkunnig myndighet övervaka, att statsbidraget enbart komme anstalten som sådan till del. Statsbidraget syntes emellertid lämpligen med hänsyn till företagets helt privata karaktär icke kunna utgå under annan form än en årspremiering av växtförädlingsverksamheten. Det borde sedermera ankomma på Kungl. Maj:t att uppställa vederbörliga garantier, för att statsbidraget verkligen komme den praktiskt vetenskapliga verksamheten till godo och att verksamheten, så länge statsbidrag utginge, bibehölles i den omfattning, som förutsatts vid statsbidragets beviljande. Numera omfattade som bekant verksamheten sedan mer än ett tiotal år tillbaka samtliga viktigare jordbruksväxter och dessutom grönsaksväxterna.

Vad anginge storleken av det statsbidrag, som sålunda enligt motionärernas mening borde tillkomma anstalten, syntes detta för att fylla sitt ändamål och med tanke på storleken av motsvarande statsbidrag till Sveriges utsädesförening, med vilken anstalten i effektiviteten av förädlingsverksamheten kunde anses fullt jämförbar, icke böra sättas lägre än 100,000 kronor.

Lantbruksstyrelsen har i sitt förenämnda yttrande anfört följande:

Lantbruks-
styrelsen.

»Till en början får lantbruksstyrelsen vitsorda, att förädlingen av landets kulturväxter är så betydelsefull för frågan om beredande över huvud taget av möjlighet att under våra förhållanden driva jordbruk med ekonomisk fördel och erbjuder så stora ännu icke alls eller endast ofullständigt bearbetade områden, att varje ytterligare stöd, arbetet med denna förädling kan erhålla, måste hälsas med tillfredsställelse. Hittills vunnit erfarenhet på ifrågavarande område giver noggsamt vid handen, att ur jordbrukets och hela folkhushållningens synpunkt utomordentligt värdefulla resultat inhöstats av redan utövad växtförädlingsverksamhet, och intet talar däremot, att så skall bliva förhållandet även i framtiden. Då såsom redan anförts växtförädlingen ännu erbjuder utomordentligt stora

och omfattande områden, vilka fortfarande äro i jämförelsevis ringa grad utforskade och från vilka förvisso nya, för praktiken värdefulla resultat skola kunna hämtas, ligger det jämväl makt uppå, att forskningen och försöksverksamheten kunna bedrivas med den kraft och intensitet, att resultaten med minsta möjliga tidsutdräkt kunna ställas till produktionens förfogande. Att ytterligare medel, utöver dem som i annat sammanhang må komma att för liknande ändamål anvisas, ställas till växtförädlingens disposition, synes därför, ur den synpunkt lantbruksstyrelsen har att anlägga på frågor av denna art, ej endast försvarligt utan även fullt motiverat.

Härvid gäller dock enligt lantbruksstyrelsens förmenande att tillse, att ifrågavarande medel ställas till förfogande på ett sådant sätt och under sådana villkor, att ur allmän synpunkt bästa möjliga resultat härav med största möjliga visshet skall kunna ernås.

Beträffande föreliggande motioner får lantbruksstyrelsen till en början erinra därom, att vid Weibullsholm allt sedan mitten av 1890-talet bedrivits en, särskilt under senare år omfattande växtförädlingsverksamhet, vars produkter i flera fall visat sig vara av framstående värde för växtodlingen. Verksamheten har hittills upprätthållits och i sin helhet bekostats av firman W. Weibull i Landskrona, som vid sin handel med utsåden av olika slag tillgodogjort sig förädlingsanstaltens arbetsresultat.

Det förtjänar också i detta sammanhang erinras därom, att ifrågavarande verksamhet vid Weibullsholm i stort sett under senare tid varit inriktad på samma mål som arbetet vid Sveriges utsädesförenings växtförädlingsanstalt vid Svalöv, vars verksamhet allt sedan år 1894 åtnjutit understöd med statsmedel, som för innevarande budgetår utgått med 180,600 kronor, ett understöd som i förhållande till anstaltens övriga inkomster är av den storlek, att den vid anstalten bedrivna verksamheten i själva verket i väsentlig mån kan sägas — om ock indirekt — vara en form av statsverksamhet. Den omständigheten, att staten sedan lång tid tillbaka kraftigt understött denna verksamhet, som i stort sett sammanfaller med den, som med det nu föreslagna statsanslaget skulle främjas, komplicerar i hög grad ställningstagandet till den föreliggande frågan. Detta är i så mycket högre grad förhållandet, som i motionen icke förebringas någon som helst utredning om, under vilka villkor och former ett eventuellt statsunderstöd till Weibullsholms växtförädlingsanstalt lämpligen skulle utgå. Och det är enligt lantbruksstyrelsens förmenande just därpå, det till sist blir beroende, om det föreslagna statsbidraget bör anvisas.

I brist på närmare utredning av dessa enligt lantbruksstyrelsens mening för frågans bedömande utomordentligt viktiga förhållanden må följande synpunkter framhållas.

Mellan de två växtförädlingsanstalterna vid Svalöv och Weibullsholm har helt naturligt en viss konkurrens under årens lopp kommit att uppstå. Visserligen har man velat påstå, att denna konkurrens, såsom i sig innebärande ett kraftigt incitament till uppbringande av respektive verksamhet till högsta möjliga effektivitet, endast eller i varje fall i övervägande grad skulle vara fördelaktig. Alldeles fränsett, att denna konkurrens, särskilt när det gällt att ekonomiskt utnyttja förädlingsverksamhetens olika produkter, understundom tagit mindre tilltalande former, håller lantbrukstyrelsen före, att vissa andra obestridliga olägenheter varit därmed förbundna. Lantbruksstyrelsen vill i detta hänseende erinra om den allt

för stora produktion av nya sorter, av vilka endast ett jämförelsevis mindre antal beteckna avgjorda framsteg inom utsädesbranschen, som framtvingas av denna konkurrens och som ej kan undgå att oroa och förvirra den praktiska växtodlingen. Till nämnda missförhållande har för övrigt nog i sin mån medverkat jämväl förädlingsanstalternas nära och intima förbindelse med merkantila företag i utsädesbranschen, i vilkas intresse det förklarligt nog legat att varje säsong kunna erbjuda den köpande allmänheten »nyheter» av olika slag.

Ett förhållande, som givetvis påkallar beaktande, är också, att, när två företag av ifrågavarande slag vart för sig arbeta på liknande uppgifter inom samma verksamhetsområde, det svårligen kan undvikas, att obehövt dubbelarbete förekommer och att på ena hållet kunna erfa- renheter eller forskningsresultat icke bli omedelbart tillgodogjorda på det andra hållet. Detta är en naturlig följd av ledningens fördelning på olika händer och missförhållandet minskas icke av rådande konkurrens- hänsyn.

Erfarenheten av de under senare tiden inom Sverige rådande förhållan- den på detta område synes lantbruksstyrelsen giva vid handen, att olägen- heterna av den understundom såsom en fördel åberopade konkurrensen ur allmänna jordbruksynpunkter måste anses övertväga eventuella fördelar därav. Lantbruksstyrelsen vill i detta sammanhang erinra om det bety- delsefulla och framgångsrika förädlingsarbete, varigenom Sveriges ut- sädesförening bragt landet att stå kanske främst på detta område under en tid, då någon konkurrens inom landet icke förefanns.

En nödvändig förutsättning för att det allmänna skall kunna tillskyn- das största möjliga gagn därav, att genom statens ingripande det värde- fulla förädlingsarbetet vid Weibullsholm kan fortsättas, finner lantbruks- styrelsen därför vara, att denna anstalt ställes under samma ledning som den av staten hittills stödda verksamheten vid Svalöv. Genom en sådan anordning skulle enligt lantbruksstyrelsens mening sundare och för vårt jordbruk ur alla avseenden gynnsammare förhållanden på växtföräd- lingens område komma att bli rådande på samma gång som det otvi- velaktigt mycket värdefulla förädlingsmaterial, som förefinnes vid Wei- bullsholm, bleve bevarat och där arbetande värdefulla krafter bleve satta i tillfälle fortsätta sitt gagnande arbete.

Om således lantbruksstyrelsen redan ur jordbruks- och växtförädlings- synpunkter finner en vittgående omorganisation av växtförädlingsanstäl- ten vid Weibullsholm vara ett nödvändigt villkor för dess understödande med statsmedel, blir detta i ännu högre grad fallet, om frågan upptages till granskning ur synpunkten av de principer, som eljest göra sig gäl- lande vid tilldelande av anslag av statsmedel åtminstone inom lantbruks- styrelsens verksamhetsområde.

Motionärerna synas hava förutsatt, att statsbidrag skulle utgå till fir- man Weibull såsom bidrag för upprätthållande av den bedrivna växtför- ädlingen. Visserligen förutsattes, att Kungl. Maj:t skulle meddela vissa föreskrifter om statsanslagets användning, men någon utredning om huru samarbetet mellan nämnda firma och växtförädlingsanstalten skulle kunna på ett tillfredsställande sätt ordnas, föreligger icke. Det synes såsom om motionärerna förutsatt, att i detta avseende ingen rubbning av nuvarande förhållanden skulle äga rum, det vill säga firman Weibull skulle i sin affärsverksamhet tillgodogöra sig de ekonomiska fördelarna av växtförädlingen eller med andra ord, den statsunderstödda föräd-

lingsverksamheten skulle vara ekonomiskt helt sammankopplad med och ekonomiskt utnyttjas av en enskild affärsfirma. I den man förädlingsverksamhetens ekonomi ej helt och fullt skiljes från affärsföretagets, synes den förras framtida bestånd bliva allt för beroende av den osäkerhet, som ej minst i nuvarande tid är utmärkande för enskilda företag i allmänhet. Ett inställande av eller en förändring i det enskilda affärsföretagets verksamhet, skulle därför, efter vad lantbruksstyrelsen kan finna, äventyra ej mindre förädlingsverksamhetens bestånd än även resultatet av de av staten här ifrågasatta uppoffringarna.

Ur dessa synpunkter finner lantbruksstyrelsen det vara ofrankomligt, att, därest det nuvarande växtförädlingsarbetet vid Weibullsholm skall understödjas med statsmedel, detta i ekonomiskt avseende helt friställes och att säkerhet skapas för verksamhetens i förhållande till firman Weibull fullt självständiga fortbestånd. Firman skulle då sasom en följd härav för rätten att tillgodogöra sig förädlingsanstaltens arbete, i likhet med vad som är förhållandet vid Svalöv, på visst överenskommet sätt bidra till förädlingsverksamhetens upprätthållande.

Först då en utredning angående samtliga av lantbruksstyrelsen här anförda ekonomiska synpunkter föreligger jämte kostnadsberäkning för upprätthållande av växtförädlingsverksamheten, torde med någon större grad av säkerhet kunna bedömas om och eventuellt i vilken omfattning statsbidrag för ifrågavarande ändamål bör utgå.

Av vad ovan anförts torde framgå, att lantbruksstyrelsen icke anser sig kunna tillstyrka motionerna i föreliggande form.

Emellertid torde ett uppskov med alla åtgärder till dess av lantbruksstyrelsen förutsatt omorganisation skett och erforderliga utredningar föreligga, kunna innebära, att förädlingsanstaltens arbete äventyras. Enligt vad lantbruksstyrelsen kan finna, torde motionärernas huvudsyfte vara, att undan faran av ödeläggelse på grund av rådande depression rädda det värdefulla växtförädlingsmaterial, som förefinnes vid Weibullsholm, och säkerställa där arbetande mera framstående specialisters gagnande verksamhet. Detta mål torde enligt lantbruksstyrelsens mening lämpligen kunna vinnas, därest visst belopp ställes till Kungl. Maj:ts förfogande att efter Kungl. Maj:ts beprövande användas för ändamålet, under villkor att en sådan omorganisation av den vid Weibullsholm hittills bedrivna förädlingsverksamheten åvägbringas, att denna dels i ekonomiskt avseende helt och hållet skiljes från firman Weibull, dels ock komme att stå under en med den av staten förut understödda verksamheten på samma område gemensam överledning.

Lantbruksstyrelsen får därför tillstyrka bifall till ifrågavarande motioner på det sätt, att ett extra anslag av 100,000 kronor måtte ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att efter Kungl. Maj:ts beprövande under här ovan angivna villkor användas för upprätthållande av den växtförädlingsverksamhet, som hittills bedrivits vid Weibullsholm.»

Firman W. Weibull har genom sin chef i förenämnda till jordbruksutskottet ställda skrivelse, beträffande sin ställning till motionärernas och lantbruksstyrelsens respektive förslag anförts bland annat följande.

Vad då först beträffar det föreslagna villkoret, att Weibullsholms växtförädling skulle »stå under en med den av staten förut understödda verksamheten på området gemensam överledning», synes detta jämväl under-tecknad vara icke endast lämpligt utan även önskvärt, om nämligen där-

Firman
W. Weibull.

med Weibullsholms förädlingsverksamhet får förmånen av en inför avgörande officiella myndigheter opartisk representation, något som dessutom bör innebära en viss garanti för ett objektivt värdesättande av verksamheten även därstädes. Jag utgår nämligen ifrån att denna »gemensamma överledning» skall utgöra en av Kungl. Maj:t tillsatt sakkunnig och oberoende inspektion med uppgift att tillse, att för växtförädlingen anslagna medel på bästa möjliga sätt verkligen komma detta arbete till godo. Även lantbruksstyrelsen synes hava utgått från samma uppfattning rörande betydelsen av en överledning väl av denna art, då av styrelsens yttrande framgår, att »det otvivelaktigt mycket värdefulla förädlingsmaterial, som förefinnes vid Weibullsholm» därigenom »bleve bevarat och där arbetande värdefulla krafter bleve satta i tillfälle fortsätta sitt gagnande arbete».

Vad vidare angår lantbruksstyrelsens uttalande, att växtförädlingsarbetet vid Weibullsholm, om statsunderstöd skall utgå, bör »i ekonomiskt avseende helt friställas och att säkerhet skapas för verksamhetens i förhållande till firman Weibull fullt självständiga fortbestånd» med skyldighet för firman att »på visst överenskommet sätt bidra till förädlingsverksamhetens upprätthållande», så är även detta i överensstämmelse med firman Weibulls önskan så tillvida, att vi äro fullt beredda att på i det allmännas intresse önskvärt sätt redovisa för växtförädlingens och därmed sammanhängande verksamhetens ekonomi och förvaltning och detta på sådant sätt, att erforderlig kontroll rörande medlens användning kan av opartisk statens representation utövas. Det är ävenledes vår önskan icke allenast att av firmans medel med visst belopp bidra till förädlingsverksamhetens upprätthållande, utan jämväl att såsom hittills med alla de ekonomiska resurser, som äro förenliga med firmans sunda drift, söka främja detta arbete.

En »omorganisation» avseende att i det allmännas intresse bereda fullständig redovisning och kontrollmöjlighet angående växtförädlingens ekonomi vid Weibullsholm, är därför lika självklar som det förhållandet, att eventuella förändringar i berörda organisation *icke* få innebära någon för växtförädlingsarbetets självständighet och därmed fortbestånd därstädes riskabel anordning, vilket lätt kan tänkas bliva fallet, om ej vederbörlig hänsyn toges till de intressen, varpå dock den även av fackmän över hela världen såsom framstående erkända forsknings- och förädlingsverksamheten vid Weibullsholm helt och hållet grundar sig. Att för Weibullsholm åstadkomma »samma ledning som den av staten hittills stödda verksamheten vid Svalöv» i annan bemärkelse än vad av ovanstående framgår, kan därför omöjligen vara förenligt med ett allmänt intresse och kan icke av firman Weibull godtagas.

Den av lantbruksstyrelsen såsom villkor för erhållande av statsunderstöd fordrade ekonomiska utredningen är så mycket lättare åstadkommen, som jag såväl i jordbruksdepartementet som i lantbruksstyrelsen förklarar mig beredd att på anfordran lämna erforderlig ekonomisk redovisning och även för detta ändamål bearbetat det förefintliga bokföringsmaterialet.

Av det anförda torde framgå, i vad mån de av lantbruksstyrelsen förutsatta organisatoriska och ekonomiska villkoren enligt vårt förmenande låta sig genomföras. Jag skall emellertid tillåta mig att närmare ingå på ett par andra av styrelsen vidrörda omständigheter, som äro av väsentlig betydelse för anslagsfrågans allsidiga belysning.

Vad då först beträffar styrelsens uppfattning om förefintlig och fortsatt tävlan mellan de tvenne förädlingsanstalterna, så lär det ingalunda kunna förnekas, att konkurrensen kan och måste vara en drivfjäder för utbyggandet och fulländandet av förädlingsmetodik och försöksverksamheten, lika väl som den eggat till tekniska förbättringar och uppfinningar på de industriens område, där tillämpad vetenskap finner användning. Liksom ett merkantilt företag inom nämnda branscher ej har någon som helst utsikt att nå framgång, ifall dess ledare skulle falla på en så billig idé, som att föra i marknaden en mångfald mindervärdiga produkter under olika namn, emedan detta genast skulle med fördel utnyttjas av medtävlarna för att undanrycka företaget allmänhetens förtroende, så utgör också inom förädlingsarbetet risken av konkurrentens kritik den säkraste garantien emot utsläppande av sorter, som icke innebära något framsteg för den praktiska odlingen. En växtförädlingsanstalt, som hemfaller åt ett okritiskt utbudande av »nyheter», kan aldrig arbeta på lång sikt, enär den oavslutligen undergräver sin egen säkraste grundval, växtodlarnas förtroende och aktning, och sätter konkurrenten det farligaste tänkbara vapen i händerna. Samma fördärliga verkan har givetvis i längden all slags osmaklig och ovederhäftig reklam. Konkurrensen tvingar alltså redan ur merkantil synpunkt sortfrågan in på en sund linje.

Vad ytterligare beträffar den direkta och allvarliga erinran, som föreligger i lantbruksstyrelsens påpekande av förädlingsanstalternas nära och intima förbindelse med merkantila företag i utsädesbranschen, »i vilkas intresse det förklarligt nog legat att varje säsong kunna erbjuda den köpande allmänheten nyheter av olika slag», så vill firman Weibull, i den mån denna erinran kan anses vara riktad mot firmans sätt att i praktiken tillgodogöra de vid anstalten utvunna resultaten, på det bestämdaste avvisa densamma. Erinran skulle, om den vore befogad, icke träffa firmans merkantila ledning, men väl de vid anstalten arbetande vetenskapsmännen, åt vilka det varit och under alla förhållanden alltid kommer att förbli helt överlåtet att avgöra utsläppandet av nya sorter. I detta sammanhang tillåter jag mig hänvisa till utlåtande av en vid anstalten verksam forskare, docenten N. Heribert-Nilsson, som i en skrivelsen bifogad P. M. sid. 9—10 utreder, i vad mån talet om onödig sortproduktion kan anses vara befogad för Weibullsholms del.

Ett utbyggande av den officiella försöksverksamheten till större effektivitet — såsom redan skett i Danmark — genom inrättande av fasta försöksstationer skulle självklart i väsentlig mån för växtförädlingsanstalterna underlätta värdesättningen av de nya förädlingsprodukterna.

Att genom affärsföretagens omläggning förebygga eventuella av konkurrensen härflytande olägenheter torde — att döma av alla hittills föreliggande erfarenhetsrön — icke låta sig genomföras. I detta sammanhang vill jag gent emot styrelsens beklagande av »konkurrensens understundom mindre tilltalande former» erinra om den väsentligen av konkurrensen betingade högst betydande propagandaverksamhet för användandet av förädlad utsäde, som såväl firman Weibull som Allmänna svenska utsädesbolaget i Svalöv under en följd av år bedrivit.

En annan gynnsam verkan av konkurrensen är, att den tvingar till största möjliga fulländning av allt det arbete, som ligger mellan förädlingsproduktens tillkomst och dess allmänna odling, såsom prövning i mindre och större försök, förökning, renodling, rensning, distribution o. s. v.

Firman Weibull är alltså i jordbruksproduktionens intresse en be-

stämd motståndare till förefintliga strävanden att monopolisera utsädesförädlingen och utsädeshandeln.

Vad frågan om av lantbruksstyrelsen anförd olägenhet av dubbelarbete angår, torde på grund av växtförädlingsarbetets säregna natur dubbelarbete rent av vara svårare att åvägabringa än att undvika. Ty först och främst är utgångsmaterialet för växtförädlingen växternas oerhört rika naturliga eller genom korsning utlösta variation, vidare framställes och bearbetas denna variation metodiskt olika, och slutligen äro de plantor, som verkligen giva upphov till en praktiskt viktig förädlingsprodukt, procentuellt oerhört få. Av detta senast nämnda förhållande följer emellertid också, att man endast på ett omfattande förädlingsmaterial har utsikt att komma fram till resultat. Även om man således bortser från den betydelse, som ligger i ett rivaliserande arbete mellan tvenne skilda anstalter, så är under alla förhållanden utsikten att få ett lyckligt resultat fördubblad i och med verksamhetens fördubblade omfattning. På samma sätt som en i skogen vilsegången lättare igenfinnes, om uppådet av spånare fördubblas, så finnes också den planta, som ensam bland tusenden genom sina värdefulla egenskaper bär inom sig möjlighet till en ny sort, lättare, om efterspaningen genom försöksverksamheten fördubblas. Från denna synpunkt är det ingen fara för dubbelarbete, ej ens om tvenne anstalter bearbeta samma korsning, vilket dock mycket sällan inträffar. Av anförda skäl är det uppenbart, att ett dubbelarbete inom växtförädlingen snarast ligger utanför möjligheternas gräns. Detta är bland växtförädlare så allmänt känt, att ett närmare ingående härpå väl näppeligen kan vara påkallat. Lantbruksstyrelsens uttalande, att verksamheten vid Weibullsholm »i stort sett sammanfaller» med den förut av staten understödda anstaltens, kan därför vara ägnat att ställa denna för hela sakens bedömande fundamentala fråga i skev belysning.

På grund av vad ovan anförts kan jag icke finna, att, såsom styrelsen anser, befogade betänkligheter »ur jordbruks- och växtförädlingsynpunkter» kunna göras gällande mot bibehållande till väsentliga delar av den nuvarande organisationen vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt och än mindre kan jag finna det rimligt, att »en vittgående emorganisation» av sagda växtförädlingsanstalt uppställes som »ett nödvändigt villkor för dess understödjande med statsmedel».

Utskottet.

Utskottet vill till en början understryka de i det förestående återgivna uttalanden, som röra den inhemska växtförädlingens stora betydelse för vårt lands jordbruksproduktion. Vikten av att denna förädlingsverksamhet uppehålls vid sin hittillsvarande ostridigt höga nivå är också enligt utskottets mening en nationalekonomisk fråga av den största betydelse och räckvidd. Såsom ock motionärerna framhållit, förefinnes ej möjlighet att erhålla patentskydd för växtförädlingens resultat, och ligger därför i densammans natur en viss svårighet att vid produktens övergång till den allmänna marknaden tillgodogöra sig en inkomst, som står i rimlig proportion till nedlagda kostnader och produktens nationalekonomiska värde. Då, såsom av den förut lämnade redogörelsen torde framgå, fortbeståndet av en såsom synnerligen betydelsefull erkänd gren av denna verksamhet, Weibullsholms växtförädlingsanstalt, på grund av berörda under nu rådande förhållanden skärpta svårigheter kan äventyras, måste detta för utskottet framstå

som en allvarlig angelägenhet. Vid sådant förhållande har utskottet ansett sig böra taga i övervägande spörsmålet om vidmakthållande av ifrågavarande växtförädlingsverksamhet. Rörande förutsättningarna i detta avseende hava framkommit vissa mot varandra starkt avvikande meningar. Motionärerna och firman Weibull anse tillräckligt, att genom vederbörlig inspektion och kontroll övervakas, att eventuellt statsbidrag kommer den praktiskt vetenskapliga verksamheten vid Weibullsholm helt tillgodo samt att denna verksamhet bibehålles vid sin nuvarande omfattning. Lantbruksstyrelsen däremot uppställer kravet på att, därest det nuvarande växtförädlingsarbetet vid Weibullsholm skall understödjas av statsmedel, detta »i ekonomiskt avseende helt friställes och att säkerhet skapas för verksamhetens i förhållande till firman Weibull fullt självständiga fortbestånd». Lantbruksstyrelsen har i detta sammanhang, bland annat, gjort gällande, att från det allmännas synpunkt övervägande nackdelar vore förenade med den konkurrens, som förekomme mellan de båda företagen. Mot denna uppfattning, som delas av Sveriges utsädesförening i Svalöv, har firman Weibull inlagt gensaga.

Vid skärskådande av detta spörsmål har utskottet emellertid icke funnit sig i ärendets nuvarande skick kunna fatta ståndpunkt beträffande de på sätt ovan nämnts framkomna skiljaktiga meningarna. Härvid vill utskottet särskilt framhålla, att lantbruksstyrelsens riktlinjer torde syfta mot åtgärder, medförande vittgående konsekvenser i olika avseenden. Vid sådant förhållande har utskottet givetvis icke kunnat förorda åtgärder, som skulle kunna binda statsmakterna i nu berörda hänseenden. Såsom även lantbruksstyrelsen antytt, synes emellertid ett uppskov med statsingripande till stöd för ifrågavarande växtförädlingsverksamhet kunna medföra fara för fortbeståndet av denna verksamhet. Med hänsyn till de betydande värden för den svenska växtodlingen, som därigenom skulle gå förlorade, har utskottet därför ansett sig icke kunna underlåta tillstyrka, att redan för nästa budgetår anslag ställes till Kungl. Maj:ts disposition för vidmakthållande av växtförädlingsverksamheten å Weibullsholm. Det torde därvid böra ankomma på Kungl. Maj:t att genom vederbörlig kontroll och inspektion tillse, att detta anslag kommer ifrågavarande praktiskt vetenskapliga växtförädlingsverksamhet helt tillgodo ävensom att garantier vinnas för att denna verksamhet under nämnda budgetår i huvudsak bibehåller sin nuvarande omfattning. Utskottet har desto hellre ansett sig böra tillstyrka beviljande av sådant anslag som ett erkännande på detta sätt av de för den svenska jordbruksnäringen värdefulla resultat, vilka genom ifrågavarande växtförädlingsanstalts mångåriga, hittills icke statsunderstödda verksamhet uppnåtts, synes väl kunna motiveras. Emellertid bör i detta sammanhang betonas, att riksdagen genom anvisande av berörda anslag givetvis icke får anses bunden beträffande fortsatt anslagsbeviljande för ifrågavarande ändamål. Såsom redan antytts bör enligt utskottets mening dylikt beviljande föregås av ytterligare utredning rörande förut-

sättningarna för stödande av denna växtförädlingsverksamhet. Denna utredning bör givetvis vara allsidig och inriktad på att klarlägga såväl behovet av understöd som ock de åtgärder, vilka från statens sida i detta sammanhang kunna vara påkallade, ävensom möjligheterna för genomförande av dessa åtgärder.

Under återopande av det ovan anförda hemställer utskottet,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner I:115 och II:205 må

1) för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 100,000 kronor för att efter Kungl. Maj:ts beprövande användas för upprätthållande av den vid Weibullsholm bedrivna praktiskt vetenskapliga växtförädlingsverksamheten;

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om allsidig utredning rörande frågan om vidmakthållande av växtförädlingsverksamheten å Weibullsholm samt därefter till riksdagen inkomma med den framställning i ämnet, vartill denna utredning må giva anledning.

Stockholm den 22 maj 1924.

På jordbruksutskottets vägnar:

PAUL HELLSTRÖM.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Hellström, Persson, Nils**, *Sederholm, Boberg, Norin, Andersson, K. A., Lindstrand* och *Gabrielsson* samt

från andra kammaren: herrar *Olsson i Broberg, Lundström, frih. Hermelin, Uddenberg* i *Karlskoga, Andersson i Grimbo**, *Aarnseth* och *Björk**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *Hellström*, friherre *Hermelin* och *Norin*, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

»Utskottet vill till en början understryka de i det förestående återgivna uttalanden, som röra den inhemska växtförädlingens stora betydelse för vårt lands jordbruksproduktion. Vikten av att denna förädlingsverksamhet uppehålls vid sin hittillsvarande ostridigt höga nivå är också enligt utskottets mening en nationalekonomisk fråga av den största betydelse och räckvidd. Då, såsom av den förut lämnade redogörelsen torde framgå, fortbeståndet av en såsom synnerligen betydelsefull erkänd gren av denna verksamhet, Weibullsholms växtförädlingsanstalt, på grund av rådande förhållanden kan äventyras, måste detta för utskottet framstå som en allvarlig angelägenhet. Vid sådant förhållande har utskottet ansett sig böra taga i övervägande spörsmålet om vidmakthållande av ifrågavarande växtförädlingsverksamhet. Rörande förutsättningarna i detta avseende hava framkommit vissa mot varandra starkt avvikande meningar. Motionärerna och firman Weibull anse tillräckligt, att genom vederbörlig inspektion och kontroll övervakas, att eventuellt statsbidrag kommer den praktiskt vetenskapliga verksamheten vid Weibullsholm helt tillgodo samt att denna verksamhet bibehålls vid sin nuvarande omfattning. Lantbruksstyrelsen däremot uppställer kravet på att, därest det nuvarande växtförädlingsarbetet vid Weibullsholm skall understödjas av statsmedel, detta i ekonomiskt avseende helt friställes och att säkerhet skapas för verksamhetens i förhållande till firman Weibull fullt självständiga fortbestånd'. Lantbruksstyrelsen har i detta sammanhang, bland annat, gjort gällande, att från det allmännas synpunkt övervägande nackdelar vore förenade med den konkurrens, som förekomme mellan de båda företagen. Mot denna uppfattning, som delas av Sveriges utsädesförening i Svalöv, har firman Weibull inlagt gensaga.

För egen del finner utskottet självfallet, att ett statens understödjande i förevarande fall icke bör ifrågakomma annat än i samband med ett klarläggande av vilka åtgärder, som från statsmakternas sida i övrigt böra därvid förekomma. Vid skärskådande av detta spörsmål har utskottet emellertid icke funnit sig i ärendets nuvarande skick kunna fatta ståndpunkt beträffande de på sätt ovan nämnts framkomna skiljaktiga meningarna. Härvid vill utskottet särskilt framhålla, att lantbruksstyrelsens riktlinjer torde syfta mot åtgärder, medförande vittgående konsekvenser i olika avseenden, som utskottet icke ansett sig nu kunna överblicka, allra minst med hänsyn till den av staten understödda växtförädlingsverksamheten vid Svalöv. Vid sådant förhållande har utskottet ansett sig förhindrat att nu tillstyrka något understödjande av ifrågavarande växtförädlingsanstalt.

Med den uppfattning utskottet redan angivit beträffande vikten av den fråga, som nu föreligger, har utskottet emellertid icke ansett sig böra underlåta att ifrågasätta åtgärder för en närmare undersökning av densamma. Utskottet vill alltså tillstyrka, att framställning göres hos Kungl. Maj:t om en allsidig utredning rörande förutsättningarna för att från statens sida stödja växtförädlingsverksamheten å Weibullsholm.

Under åberopande av det ovan anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner I:115 och II:205 må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om allsidig utredning rörande frågan om vidmakthållande av växtförädlingsverksamheten å Weibullsholm samt där-
efter till riksdagen inkomma med den framställning i ämnet, vartill denna utredning må giva anledning.»

2) av herrar *Sederholm, Boberg, Andersson, K. A., Lundström, Uddenberg* i Karlskoga och *Aarnseth*, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse.

Utskottet inser till fullo betydelsen för landets jordbruksproduktion av den inhemska växtförädlingsverksamheten. Den av firman W. Weibull bedrivna verksamheten å detta område har — även enligt utskottets uppfattning — uppvisat förtjänstfulla resultat. Vid bedömning av nu föreliggande fråga anser emellertid utskottet, i likhet med lantbruksstyrelsen, böra tagas i betraktande, att den vid Svalöv bedrivna växtförädlingsverksamheten sedan många år åtnjutit statsunderstöd. Att nu lämna statsbidrag till ännu ett dylikt företag kan enligt utskottets mening vara ägnat att medföra vittgående konsekvenser. Det torde emellertid kunna sättas i fråga, huruvida ej, med hänsyn till den stora betydelsen växtförädlingen otvivelaktigt har för vårt lands jordbruk, denna bör av staten kraftigare stödjas än vad nu sker. Hela frågan om växtförädlingsverksamheten synes vara så viktig och på samma gång så invecklad, att en väsentlig utvidgning av statens stödande av nämnda verksamhet icke synes böra komma till stånd utan en grundlig utredning och planläggning. Vid sådant förhållande och då en dylik utredning synes utskottet kunna och böra ske i anslutning till Kungl. Maj:ts prövning av en av firman Weibull gjord framställning om understöd av statsmedel, har utskottet icke funnit sig böra förorda motionärernas förslag.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att förevarande motioner I:115 och II:205 icke må föranledda någon riksdagens åtgärd.